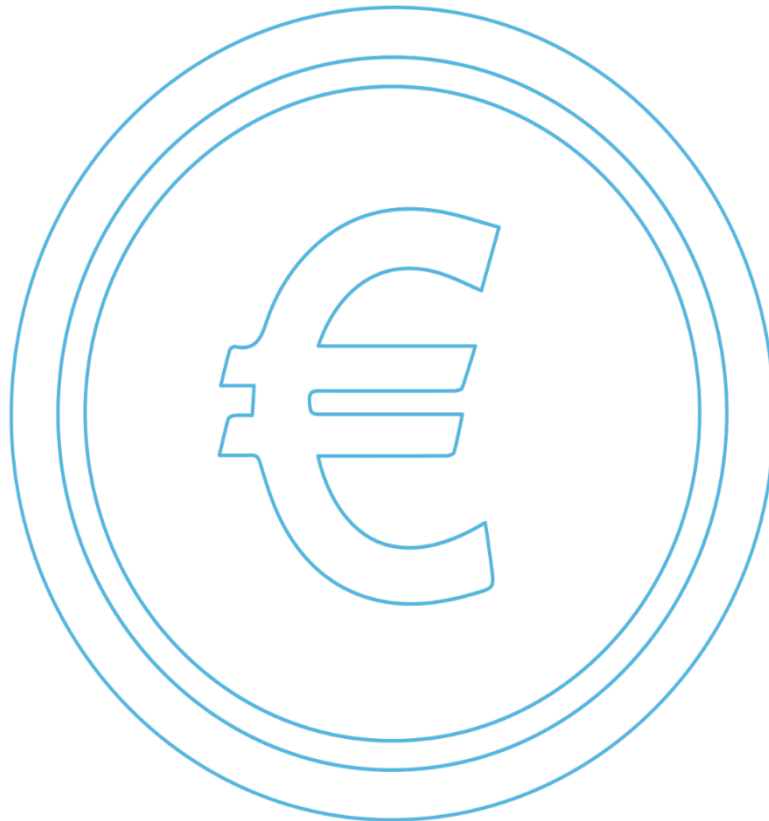

TEMA54

La construcció de la Comunitat Europea.

Aviso legal

Todo el contenido de este material didáctico es propiedad intelectual de Academia Montes S.L. y se encuentra protegido por la legislación vigente en materia de derechos de autor.

Queda estrictamente prohibida su reproducción, distribución, venta, alquiler, intercambio o cualquier otro uso con fines comerciales o lucrativos, total o parcial.

La persona que incumpla esta normativa incurrirá en delitos según el Código Penal español y leyes de derechos de autor y protección de datos, con las sanciones correspondientes.

INTRODUCCIÓ

Al llarg d'aquest tema analitzarem l'evolució, des de la seva creació fins al moment actual, de la Unió Europea (UE): una institució supranacional establerta en el Tractat de Maastricht, signat pels dotze membres de la Comunitat Europea (CE) el 1992. Els països que van crear la UE van pretendre establir un continent unit mitjançant el desenvolupament d'institucions comunes, la fusió progressiva de les economies nacionals, la creació d'un gran mercat comú i l'harmonització progressiva de la política social. La importància del tema radica justament en el fet que ens permet comprendre la construcció de la Unió Europea com un projecte excepcional, que ha aconseguit que els Estats europeus hagin superat un passat marcat pel conflicte i hagin desenvolupat conjuntament així un nou marc comú d'entesa política, econòmica i social, superant crisis i diferències. Els reptes als quals ha de fer front la UE avui no són pocs, com per exemple la sortida del Regne Unit, anomenada “*Brexit*”, que ha produït la refundació de l'Europa dels vint-i-set; o la intervenció militar russa d'Ucraïna, que ha revitalitzat els plans d'una defensa autònoma comunitària. El present i futur de la UE passa precisament per la reafirmació, un cop més, de la solidesa i eficàcia del projecte comunitari enfront de les diverses crisis econòmiques i ideològiques del nou segle, a fi de mantenir el seu paper en l'ordre mundial.

El desenvolupament d'aquest tema seguirà el següent **esquema**:

1. La necessitat de la unitat d'Europa. Context històric i polític
 - 1.1. La idea d'Europa en la història
 - 1.2. La idea d'Europa després de la Primera Guerra Mundial
 - 1.3. Context històric i polític europeu després de la Segona Guerra Mundial
2. Origen i objectius de la construcció europea. El Tractat de Roma
 - 2.1. La gènesi de la Comunitat Econòmica Europea
 - 2.2. El Tractat de Roma
3. De la Comunitat Europea a la Unió Europea: etapes i evolució. Els tractats
 - 3.1. L'ampliació del mercat comú
 - 3.2. Les crisis comunitàries
 - 3.3. De Maastricht al Tractat de Lisboa: una nova Europa social, política i econòmica
 - 3.4. Ampliacions de la UE i *Brexit*
4. L'actual Unió Europea: institucions i polítiques europees
 - 4.1. Institucions de la UE
 - 4.2. El sistema monetari europeu
 - 4.3. Principals línies d'actuació política
5. El futur de la Unió Europea

1. LA NECESSITAT DE LA UNITAT D'EUROPA. CONTEXT HISTÒRIC I POLÍTIC

1.1. LA IDEA D'EUROPA EN LA HISTÒRIA

Va ser durant l'**Antiguitat**, concretament entre les guerres mèdiques (499-448 aC) i l'època d'Alexandre el Gran (356-323 aC), quan es va començar a perfilar la idea d'una entitat europea en oposició al món asiàtic. El món romà fou continuador d'aquesta consciència; el seu imperi ens va deixar en herència una unitat política remota. A l'**Edat Mitjana**, l'imperi carolingi i el Sacre Imperi Romà Germànic dels otònides (també coneguda com a dinastia saxona) van tractar de reconstruir l'antic imperi romà i unificar, amb això, Europa occidental. Al llarg del segle **XVI**, una sèrie d'esdeveniments van influir en la idea d'Europa: d'una banda, la fallida de la doctrina *Universitas Christiana* —concepte medieval que vinculava el papa i l'emperador en un intent d'unir tota la cristiandat—; d'altra banda, els descobriments geogràfics que van ampliar la visió del món conegut; i, finalment, el desplaçament del centre de gravetat geoeconòmic del Mediterrani a l'Atlàntic. El segle **XVII** a penes va aportar res de nou a la noció d'Europa, llevat de la crisi definitiva de l'universalisme medieval a Westfàlia (1648). Des d'aleshores es va anar obrint pas la idea d'un equilibri europeu front l'hegemonia de determinades potències; un plantejament amb el qual assolir la seva màxima expressió al segle **XVIII** amb la signatura del Tractat d'Utrecht-Rastatt (1713-1715). Durant el segle **XIX**, la idea d'Europa estava ja totalment delimitada; amb el triomf del nacionalisme i el concepte d'estat-nació, les grans nacions europees es van llançar a la creació de llurs imperis colonials, amb els quals Europa va exercir una hegemonia mundial.

1.2. LA IDEA D'EUROPA DESPRÉS DE LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

La Primera Guerra Mundial va suposar l'inici de la fi de l'hegemonia europea al món. Al seu terme es va crear la **Societat de Nacions** (SDN), el 1919, sota auspicis nord-americans, i amb el propòsit del manteniment de la pau i la seguretat internacional. La SDN estava basada en el principi de sobirania nacional i, per tant, la no-ingerència en els afers interns de cada estat membre. Malgrat la seva poca efectivitat, cal admetre que va constituir un progrés en les relacions internacionals.

El 1923, el polític austriacista **Richard Coudenhove-Kalergi** (1894-1972) va instar a la creació d'una Unió Europea a través de la publicació del manifest *Paneuropa*, però en el que no hi quedava clar quina havia de ser la forma de la futura Europa unida. Al voltant d'aquesta qüestió i sobre quins Estats podien formar part de la unió es va desenvolupar un intens debat, davant el qual la revista *Paneuropa* donava la següent resposta: «El fi últim era unir tota Europa, però sense la Gran Bretanya ni tampoc Rússia» (Faramiñán, 2018). El motiu que al·legaven era que no es podia admetre una Rússia comunista ni tampoc un imperi colonial tan extens com el britànic.

El 1929, el president del Consell de Ministres francès, **Aristide Briand** (1862-1932), en un discurs davant la SDN, va proposar establir a Europa: “Un llaç federal entre els nostres pobles”. La SDN va demanar a Briand que elaborés un memoràndum per al seu comentari i debat. Tot i els esforços i predisposició, el resultat fou un fracàs, en part perquè Briand va ser eliminat de l'escena política francesa, i, d'altra banda, perquè molts països —com el Regne Unit— es van oposar al projecte. Però, sobretot, per la irrupció dels primers efectes de la crisi econòmica del 1929. El període d'entreguerres es tancava així amb un clima més propici a l'enfrontament que a la integració.

1.3. CONTEXT HISTÒRIC I POLÍTIC EUROPEU DESPRÉS DE LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

La crisi econòmica que va afectar Europa als anys trenta, l'aparició del nazisme, la política expansiva de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (URSS) i, finalment, l'esclat de la Segona Guerra Mundial, van acabar amb els propòsits de concòrdia i unificació (Faramiñán, 2018). En finalitzar la contesa internacional, l'objectiu comú era el de construir una pau duradora i estable per a Europa sobre les bases de la integració política i la cooperació econòmica. El 1946, a Suïssa, va tenir lloc una reunió que va donar lloc a la **Unió de Federalistes Europeus** (UEF), fundada per Hendrik Brugmans (1906-1997) entre altres europeistes. La UEF intentava servir de força pacificadora entre els dos blocs, comunista i capitalista, en els quals havia quedat dividida Europa. El 1947, al Congrés de Montreux, la UEF es va reafirmar en l'escena política.

Els federalistes no eren els únics interessats a la Unió Europea; el 1946, a Zúric, Winston Churchill (1874-1965) va fer una conferència a la universitat sobre la Unió Europea. Les diferències entre Churchill i els federalistes eren notables: el primer ministre britànic no es feia il·lusions respecte a l'Europa de l'Est, ni concebia una Europa unida —tot i ser el primer que va parlar dels “**Estats Units d'Europa**”—. D'altra banda, per no perdre el costum britànic, Churchill estimava que Regne Unit podria patrocinar una federació, però sense formar-ne part.

A l'abric de l'entusiasme europeu es van anar creant diversos comitès, lligues i partits, fins que, a finals del 1947, a París, es va celebrar el Congrés dels Comitès de Coordinació dels Moviments Europeus —que, a partir del 1948, es va denominar **Moviment Europeu Internacional**—. El congrés, que es va celebrar a la Haia, el 1948, va reunir unes 800 personalitats de totes les tendències i països, entre ells, al mateix Winston Churchill, el francès Léon Blum (1872-1950), el belga Paul-Henri Spaak (1899-1972) o també l'italià Alcide De Gasperi (1891-1954); tanmateix, va destacar la representació alemanya, presidida per Konrad Adenauer (1876-1967). Entre les conclusions del congrés, aprovades per unanimitat, es va remarcar que l'Europa unida havia d'estar oberta a tots els Estats europeus, que era necessària la integració d'Alemanya, i que s'havia de crear de forma immediata una assemblea europea amb la participació de tots els parlaments nacionals. És aquest darrer punt el que va donar lloc a la creació del Consell d'Europa —l'estatut del qual fou signat a Londres, el 1949, tot i que les seves funcions eren merament consultives—. El Moviment Europeu va continuar reunint-se en diferents dates i localitats.

2. ORIGEN I OBJECTIUS DE LA CONSTRUCCIÓ EUROPEA. EL TRACTAT DE ROMA

2.1. LA GÈNESI DE LA COMUNITAT ECONÒMICA EUROPEA

La CEE va tenir la seva gènesi en dues institucions: el **Benelux** —primera unió duanera europea del segle XX, que va entrar en vigor el 1948—; integrada per Bèlgica, Luxemburg i Països Baixos; i la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (**CECA**) —creada el 1951 i expirada el 2002— primera integració sectorial del segle XX a Europa; formada en els seus orígens per Alemanya, Bèlgica, Països Baixos, Itàlia, França i Luxemburg. Malgrat que l'objectiu fonamental de la CECA era crear un mercat integrat del sector del carbó i l'acer, realment, perseguia plans més ambiciosos, tal com indicava la *Declaració Schuman*, entre els quals figurava el desenvolupament econòmic europeu. Per això, foren precisament els seus membres els que van plantejar crear la CEE. La intencionalitat política que va impulsar la CECA es va reflectir en l'estructura institucional que se li va dotar: un poder executiu, l'Alta Autoritat; una representació parlamentària, l'Assemblea; i un Tribunal de Justícia. El 1955, els ministres d'Afers Exteriors dels esmentats països es van reunir a Messina per llançar una nova acció europea; es van tornar a reunir el 1956 i, aquesta vegada, van

decidir iniciar les negociacions per a la creació efectiva de la CEE i la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (**EURATOM**).

2.2. EL TRACTAT DE ROMA (1957)

Finalment, els tractats de la CEE i de l'EURATOM van ser signats a Roma, el 25 de març de 1957, pels sis països membres de la CECA —Alemanya, Bèlgica, Països Baixos, Itàlia, França i Luxemburg—. La CEE entrava així en vigor l'1 de gener de 1958, d'acord amb el que disposa el Tractat de Roma —que establia un període transitori d'integració progressiva de dotze anys de durada, que va concloure el gener de 1970—. La CEE tenia com a missió el desenvolupament econòmic europeu. Per aconseguir aquesta meta s'establien els següents **acords**: la unió duanera entre els estats membre, mantenint una política comercial comunitària no només entre ells, sinó també amb tercers països i amb un aranzel exterior comú; la defensa de la lliure circulació de mercaderies, persones i capitals; l'establiment de polítiques comunes en matèria agrícola i transports; i disposar successius acords amb objectius més ambiciosos que suposessin un nivell d'integració més avançat, com la unió monetària i la convergència de les polítiques econòmiques. No obstant això, van haver de passar diversos anys abans que s'abordaren les polítiques econòmiques i socials de manera coordinada.

3. DE LA COMUNITAT EUROPEA A LA UNIÓ EUROPEA: ETAPES I EVOLUCIÓ. ELS TRACTATS

3.1. L'AMPLIACIÓ DEL MERCAT COMÚ

La negativa inicial britànica per adherir-se al Tractat de Roma obeïa a una triple causa: el rebuig total a la transferència de la seva sobirania; la defensa dels interessos que Regne Unit mantenia amb la *Commonwealth*; i el desig de mantenir les seves relacions de privilegi amb els Estats Units. D'aquí que la seva resposta fos la creació de l'Associació Europea de Lliure Comerç (**EFTA**), el 1960, els membres de la qual eren els països que preferien no ingressar a la CEE i que es limitaven a reduir els aranzels duaners entre si (Morales i De la Torre, 2009): Regne Unit, Portugal, Dinamarca, Noruega, Suècia, Finlàndia, Islàndia, Suïssa i Àustria.

La CEE va continuar el seu camí. El 1963, va entrar en vigor la Política Agrària Comuna (**PAC**), amb l'objectiu de crear un mercat comú agrari i equilibrar les diferències relatives al desenvolupament agrícola dels països membres. Es va decidir també fixar uns preus comuns per als productes agrícoles i es van crear els Fons Europeus d'Orientació i Garanties Agrícoles (**FEOGA**), dirigits a eliminar el problema dels excedents agraris. El 1968, es va prendre una mesura de gran importància: l'eliminació dels aranzels a l'interior de la CEE. Aquesta decisió va provocar un fort creixement de l'economia, i la Comunitat es va constituir —amb un augment mitjà anual del 15% al llarg del 1970— en una de les **principals potències econòmiques del món**, juntament amb els Estats Units d'Amèrica, el Japó i l'URSS.

L'èxit de la CEE a principis dels anys setanta era ja evident: mantenia relacions comercials amb més de setanta països, tenia acords econòmics amb l'EFTA, i acords preferencials amb Israel, Espanya i els països del Magrib; per la qual cosa es van iniciar les **peticions d'adhesió**. Espanya la va sol·licitar el 1962, tot i que totes les seves peticions foren rebutjades en un primer moment per França. El punt de vista francès plantejava la necessitat de consolidar els objectius del Tractat de Roma com a pas previ a qualsevol ampliació —per aquesta mateixa raó també seria rebutjada la sol·licitud d'incorporació de Regne Unit als anys seixanta—. Finalment, a partir de la dimissió de Charles de Gaulle [govern 1959-1969], i després de

gairebé una dècada de dures negociacions, en el desembre de 1969 es va aprovar l'ampliació de la Comunitat.

- ✓ L'1 de gener de 1973, es va produir la primera ampliació de la CEE —en gran part a conseqüència de la crisi del petroli d'aquell mateix any—. Regne Unit, Irlanda i Dinamarca foren admeses com membres de ple dret. Naixia l'**Europa dels nou**.
- ✓ En 1981, es va produir l'ingrés a la CEE de Grècia; la nova **Europa dels deu** suposava un canvi força significatiu en la política de la Comunitat, ja que per primera vegada ingressava un Estat que no pertanyia a la zona “rica” d'Europa. Això posava de manifest els desitjos de la CEE d'unir efectivament Europa i no ser només una associació moguda per interessos econòmics.
- ✓ Cinc anys més tard, en 1986, van ingressar Espanya i Portugal, que havien consolidat les seves respectives transicions democràtiques, pel que aquesta tendència es va consolidar. Es va engendrar així l'**Europa dels dotze**. L'ampliació suposava una sèrie de dificultats, sobretot pel que fa a la PAC, perquè els nous socis eren Estats amb un gran pes agrícola. La PAC havia aconseguit en aquells anys un important creixement del sector, amb una millora dels rendiments, unitat de mercats i estabilitat de preus, però tenia per davant el gran repte de suavitzar els forts desequilibris regionals i la dependència d'algunes importacions.

Anteriorment, en l'any 1985, s'havia produït la sortida de Groenlàndia de la Comunitat; aquest Estat havia ingressat com a província de Dinamarca en l'etapa anterior, però en constituir-se com a regió autònoma de Dinamarca, el 1979, va decidir abandonar la CEE.

3.2. LES CRISIS COMUNITÀRIES

La **crisi del petroli de 1973** posava de manifest la tendència de cada país a la supervivència sense tenir en consideració els altres; els estats membre van reaccionar tractant d'aprovisionar-se de petroli a títol individual. L'impacte de la crisi petrolera sobre les economies europees fou molt significativa; la dependència energètica va conduir a un fre en el creixement, el sorgiment d'un creixent atur, a l'augment de la inflació i al desequilibri de les balances de pagaments.

Per lluitar contra ella es va fomentar una **política d'integració**. En la reunió de Copenhaguen, de 1973, es va definir el que es va denominar la “declaració d'identitat europea”, per la qual cada país membre havia de plegar les seves decisions a les quals s'adoptessin en comú. Per donar suport a aquesta política d'identitat es va decidir impulsar la creació del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (**FEDER**), que va començar a posar-se en marxa el 1975. Aquell mateix any es va aprovar també l'*Informe Vedel* (1972) —sobre la constitució del Parlament Europeu—. D'acord amb aquest informe, els membres del Parlament serien escollits per la votació directa de la població de cada Estat, i el repartiment d'escons es realitzaria de forma proporcional al nombre d'habitants. Malgrat tots els esforços integradors, a finals dels setanta, quan la situació econòmica començava a recompondre's, es va produir una nova escalada en el preu del petroli arran del conflicte entre l'Iran i l'Iraq (1980-1988), generant-se una segona crisi energètica. Als anys vuitanta, la continuïtat de la CEE estava clarament amenaçada per la posició de Regne Unit, que rebutjava la transferència de la seva sobirania; pel descens de l'uropeisme entre els ciutadans comunitaris; i per la crisi econòmica resultant. El problema essencial residia en el fet que la CEE parlava d'integració, però únicament es feia des d'una perspectiva econòmica, cosa que va portar la Comunitat a la vora d'una forta crisi institucional i financera. Calia refundar la Comunitat i consolidar-ne així la unió econòmica com a fase prèvia a una unió política més ampla.

3.3. DE MAASTRICHT AL TRACTAT DE LISBOA: UNA NOVA EUROPA SOCIAL, POLÍTICA I ECONÒMICA

El 1985 es va signar l'**Acord de Schengen** (Luxemburg), pel qual quedava establerta una zona de lliure circulació amb la supressió de fronteres comunes entre Alemanya, França, Bèlgica, Països Baixos i Luxemburg. L'acord es va anar estenent, progressivament, a la majoria dels països de la CEE: un passaport comú assegurava la lliure circulació de persones.

Arran de l'acord anterior, en 1986, per iniciativa de l'anomenat *grup cocodrill* del Parlament Europeu —liderat per l'eurodiputat italià Altiero Spinelli (1907-1986)—, així com del mateix president de la Comissió, Jacques Delors (1925-2023), es va signar l'**Acta Única Europea** (AUE), que va entrar en vigor l'any següent, el 1987. Es tractava d'un nou tractat que ampliava els objectius inicials de la CEE. L'eliminació del terme “econòmic” del títol de la comunitat —i que ara passava a anomenar-se Comunitat Europea (CE)—, deixava palesa la voluntat d'avançar en noves direccions. Amb aquest acord es pretenia crear un espai europeu sense fronteres internes, garantir la lliure circulació de mercaderies, serveis, capitals i persones, i aprofundir en el desenvolupament de la integració europea. L'AUE va enfortir el paper del Parlament Europeu, va ampliar les competències de la CE pel que fa a legislació mediambiental i les polítiques de Recerca i Desenvolupament (R+D), va crear els Fons Estructurals per impulsar el desenvolupament dels nous estats membre, i va establir les bases d'una política exterior comuna a tots els integrants. També va significar un important avanç per al desenvolupament de les polítiques socials de la CE; sobretot, pel que fa a la salut i la seguretat en el treball, així com a la cohesió econòmica i social.

A principis de la dècada de 1990, la Comunitat Europea va haver de fer front a una nova sèrie de circumstàncies, com ara la consolidació d'un espai econòmic sense fronteres —a través de la creació d'una moneda única— i la necessitat d'establir una unió política més democràtica. Per respondre a aquests reptes es van iniciar una sèrie de negociacions entre els estats membre a Roma, obertes en 1990; unes negociacions que van finalitzar el 7 de febrer de 1992 a Maastricht, amb la signatura del Tractat de la Unió Europea o **Tractat de Maastricht**. Per aquest tractat, la Comunitat Europea es va rebatejar sota el nom d'Unió Europea. El text va modificar tots els acords anteriors i es van establir nous objectius: la lliure circulació de mercaderies, persones i capitals; la transferència gradual de sobirania a les institucions comunitàries, en especial al Parlament Europeu —com a fase prèvia d'una futura unió política—; la creació de la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC); l'aprofundiment en la cohesió econòmica i social —que assegurés així un nivell similar de desenvolupament a totes les regions de la Unió—; la creació de la Unió Econòmica i Monetària (UEM); la creació de la ciutadania de la Unió —que suposava el reconeixement dels mateixos drets a tots els ciutadans comunitaris—; la supressió dels controls fronterers; la cooperació en matèria de Justícia i Afers d'Interior (JAI); i la necessària compatibilització del desenvolupament econòmic amb la protecció del medi ambient. No obstant això, l'aplicació de les reformes aprovades en el Tractat de Maastricht va suscitar diversos problemes; en concret, la reserva i objeccions d'alguns països com Dinamarca i el Regne Unit.

La revisió, l'any 1997, del Tractat de la Unió Europea va donar com a resultat la signatura d'un nou acord, el **Tractat d'Amsterdam**, que va entrar en vigor el 1999; com també l'aprovació de l'**Agenda 2000**, per tal d'afrontar l'arribada del nou segle XXI. El Tractat d'Amsterdam modificava certs articles del Tractat de la Unió Europea, del Tractat constitutiu de la CECA i de l'EURATOM, així com de l'Acta Única Europea. Els grans objectius del nou tractat van ser: reforçar les competències de les institucions de la UE, en especial, del Parlament Europeu, amb vista a la pròxima ampliació; fer de l'ocupació i dels drets dels ciutadans l'eix de la UE; suprimir els últims obstacles a la lliure circulació de persones, mercaderies i capitals, reforçant la seguretat; i impulsar la projecció internacional de la UE.

El maig de 2000, la Unió Europea va signar també l'**Acord de Cotonou**, amb el qual va reforçar els seus vincles amb els anomenats *països de l'Àfrica, el Carib i el Pacífic* (ACP). Aquest nou tractat feia referència als intercanvis comercials i als ajuts al desenvolupament d'aquests països.

En febrer de 2003, va entrar en vigor el **Tractat de Niça**, l'objectiu del qual era reformar l'estructura institucional per afrontar la imminent ampliació de la Unió Europea. Es va plantejar, també, l'elaboració d'una Constitució Europea —com una mena de Carta de Drets Fonamentals—, però la seva redacció va quedar ajornada, a la vista de la nova ampliació de l'any 2004. El fracàs del procés de ratificació de la Constitució per a Europa, el 2005, va posar en relleu la necessitat de modernitzar el funcionament intern de la UE i de dotar-la de certa personalitat jurídica pròpia.

El 25 de març de 2007, en el dia del 50è aniversari de la signatura dels Tractats de Roma, es va signar la Declaració de Berlín, l'objecte de la qual era donar un nou impuls a la consolidació de les institucions. Llavors, el Consell Europeu va signar el que es coneix com a **Tractat de Lisboa**, del desembre del 2007 — que va entrar en vigor l'1 de desembre de 2009—; s'hi van modificar alguns aspectes dels tractats anteriors amb l'objectiu d'aconseguir una Europa més democràtica i eficaç. Mitjançant aquest acord, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea va passar a ser jurídicament vinculant per als estats membre, i la UE va adquirir personalitat jurídica pròpia per signar acords internacionals a escala comunitària. Aquest fet va suposar la desaparició de l'organització defensiva Unió Europea Occidental (UEO), en 2011, en dotar-se la UE de capacitat defensiva.

3.4. AMPLIACIONS DE LA UE I BREXIT

Durant la dècada de 1990, la caiguda de l'URSS i l'eficàcia de la institució va animar diversos països a sol·licitar la seva inclusió a la CE. Entre els Estats interessats a ser admesos es trobaven Xipre i Malta, que van sol·licitar la seva admissió en 1990; Turquia ho havia fet ja el 1987. Els acords de lliure comerç entre la UE i l'EFTA —que van culminar en la creació de l'Espai Econòmic Europeu (EEE), el 1994— van afavorir la incorporació, l'1 de gener de 1995, d'Àustria, Suècia i Finlàndia, per la qual la Unió Europea es va convertir en l'**Europa dels quinze**.

Països que tenien el vistiplau de la Unió Europea per a la seva incorporació immediata, com Suïssa i Noruega, van decidir no fer-ho. Els suïssos perquè consideraven que s'havien de mantenir fidels a la seva tradicional política de neutralitat, i els noruecs perquè, en el referèndum convocat per a aquest efecte, van vèncer les tesis dels euroescèptics. A tot l'anterior es van unir les peticions d'admissió dels països de l'antiga Europa de l'Est: Hongria, Polònia, Romania, República Eslovaca, Letònia, Estònia, Lituània, Bulgària, República Txeca i Eslovènia. Les negociacions per a les noves adhesions es van iniciar el desembre de 1997, a Luxemburg, i van continuar el desembre de 1999, a Hèlsinki. El 13 de desembre de 2002, a Copenhaguen, van ser admesos deu dels tretze països interessats —tots menys Turquia, Romania i Bulgària—, per al seu ingrés a la UE el maig del 2004. Amb aquesta incorporació s'establia l'**Europa dels vint-i-cinc**.

En aquest context, l'any 2007 es van incorporar dos nous Estats a la Unió (Romania i Bulgària), constituint-se l'**Europa dels vint-i-set**. L'última adhesió correspon a Croàcia, l'1 de juliol de 2013, formant l'**Europa dels vint-i-vuit**.

El *Brexit* —acrònim de l'anglès *British Exit* (en català, “sortida britànica”)—, fa referència a la marxa del Regne Unit de la Unió Europea. En l'any 1975 ja s'havia celebrat un referèndum sobre la permanència del

país a la Comunitat Econòmica Europea, amb resultat favorable a mantenir-se'n. El 23 de juny de 2016 es va produir un nou referèndum, ara amb un resultat favorable a la sortida de la Unió Europea per l'ajustada xifra del 51,9% dels vots. Les causes del *Brexit* són molt variades, entre elles pesa el component històric britànic de *l'esplèndid aïllament* i, en particular, l'arribada massiva en els últims anys d'immigrants procedents de la UE, que va provocar una forta protesta social. La falta de consens entre la Unió Europea i el Regne Unit sobre les condicions de sortida, i les discrepàncies en el mateix si del govern britànic van suposar la dimissió de la primera ministra conservadora, Theresa May (1956), la seva substitució pel també conservador Boris Johnson (1964), i la demora progressiva en la data prevista per fer efectiva la sortida. Finalment, el 31 de desembre de 2020 es va produir la refundació de l'Europa **dels vint-i-set**. L'Acord de Comerç i Cooperació entre la Unió Europea i el Regne Unit, va entrar en vigor l'1 de maig de 2021, no iguala el nivell d'integració econòmica que existia anteriorment, però va més enllà dels acords de lliure comerç tradicionals i proporciona una base sòlida per mantenir la cooperació i amistat.

4. L'ACTUAL UNIÓ EUROPEA: INSTITUCIONS I POLÍTIQUES EUROPEES

La Unió Europea és més que una confederació d'Estats, però menys que un Estat federal unificat; és, si més no, una construcció nova que no encaixa en cap de les categories jurídiques clàssiques sobre l'ordenació dels territoris. Constitueix un **sistema polític original** en permanent evolució. Els estats membre han delegat part de la seva sobirania en benefici d'unes institucions supranacionals, que els representen a tots i vetllen pels interessos comunitaris i nacionals.

4.1. INSTITUCIONS DE LA UE

Els principals òrgans i institucions de la Unió Europea són:

- ✓ **Parlament Europeu.** El Parlament és considerat el principal fòrum de debat polític de la Unió Europea. Actua com a legislador –comparteix amb el Consell els poders per adoptar i modificar propostes legislatives i pressupostàries–, i supervisa l'activitat de la Comissió Europea i d'altres organismes de la Unió. Els 705 diputats que el componen són escollits directament pels votants de tots els estats membre per sufragi universal, directe i secret cada cinc anys, des del 1979. L'actual presidenta del Parlament Europeu és Roberta Metsola (1979). Estrasburg és la seu oficial del Parlament Europeu, però la majoria de les activitats de les comissions parlamentàries es desenvolupa a Brussel·les. D'altra banda, la Secretaria General té la seva seu a Luxemburg.
- ✓ **Consell de la UE.** Comunament conegut com a Consell de Ministres, reuneix en els representants dels governs dels estats membre. El Consell exerceix, juntament amb el Parlament Europeu, el poder legislatiu de la UE; també té funcions pressupostàries. Cada estat membre exerceix la presidència per torns semestrals. Té la seu a Brussel·les.
- ✓ **Consell Europeu.** És un organisme polític de caràcter intergovernamental, conformat pels caps d'Estat o de govern dels estats membre de la Unió Europea, juntament amb el president permanent del Consell i el president de la Comissió Europea. La seva missió fonamental és definir les orientacions i prioritats polítiques generals de la UE. Té la seu a Brussel·les.
- ✓ **Comissió Europea (CE).** És l'òrgan que representa el poder executiu de la UE, encarregat de supervisar la marxa d'aquesta i d'exercir les decisions que li autoritzi el Consell de Ministres. Els seus membres –

un comissari per cada país integrant— són elegits pels diferents governs, tot i que teòricament actuen amb total independència; al seu front hi ha la presidència de la Comissió, actualment l'alemanya Úrsula von der Leyen (1958). Amb seu a Brussel·les.

- ✓ **Tribunal de Justícia.** Té la funció principal de garantir el respecte dels estats membre a la legislació comunitària. Està integrat pel Tribunal de Justícia i un Tribunal General. La seva seu es localitza a Luxemburg.
- ✓ **Tribunal de Comptes.** En funcionament des del 1977; està compost per un membre de cadascun dels Estats de la UE, designat per unanimitat al Consell de la UE, prèvia consulta al Parlament. Té la principal missió de comprovar que els fons de la Unió es perceben i utilitzen correctament, així com contribuir a millorar la gestió financera. Té la seu a Luxemburg.
- ✓ **Comitè Econòmic i Social Europeu (CESE).** Es tracta d'un òrgan de caràcter consultiu per al Consell de la UE i de la Comissió Europea en matèria econòmica i social. Amb seu a Brussel·les.
- ✓ **Comitè Europeu de les Regions (CDR).** Va ser instaurat en el Tractat de la Unió Europea; està compost per representants d'entitats locals i regionals nomenats pel Consell d'Europa a proposta dels mateixos Estats. La seva tasca és merament consultiva, i serveix tant al Consell de la UE com a la Comissió Europea. Té la seu a Brussel·les.
- ✓ **Banc Europeu d'Inversions (BEI).** S'encarrega de concedir finançament per als projectes que contribueixin a assolir els objectius de la Unió Europea, com fomentar el desenvolupament de les regions més endarrerides i facilitar, així també, la reconversió industrial. Té la seva seu a Luxemburg.

Aquest entramat es complementa amb una sèrie d'institucions i organismes interinstitucionals de menor rang, com el Servei Europeu d'Acció Exterior (SEAE), amb seu a Brussel·les, o el Defensor del Poble Europeu, amb seu a Estrasburg, entre altres molts.

4.2. EL SISTEMA MONETARI EUROPEU

L'interès per establir una unió monetària a Europa no és recent, forma part del desig de major integració econòmica que s'ha anat constatant des del segle passat. El Tractat de Roma no contemplava l'establiment d'una àrea monetària comuna; aquesta absència estava justificada, ja que, per aquestes dates, el Sistema Monetari Internacional (SMI) —que va sorgir dels acords de Bretton Woods (1944)— encara garantia l'estabilitat monetària. Als anys seixanta es va produir una crisi monetària internacional, en entrar en fallida el sistema de canvis establert a Bretton Woods; com a conseqüència, es va posar en marxa, el 1979, el **Sistema Monetari Europeu (SME)**, el qual va donar lloc a la creació de l'European Currency Unit (ECU), que va operar com a unitat de compte, i va establir les paritats entre les monedes (Calvo, 2022). Els canvis operats en el si de la Comunitat Europea en la dècada dels noranta van tenir com a conseqüència l'entrada en vigor de l'euro, el 1999: moneda única europea que va substituir les monedes nacionals de la majoria dels països comunitaris el 2002.

L'**euro** és la moneda de l'eurozona —o zona euro—, composta, des del 2015, per 20 dels 27 estats membre de la UE que comparteixen aquesta moneda única. Maastricht va imposar els criteris que havia de complir cada país per accedir a la unió monetària: una inflació no superior a l'1,5 % de la mitjana dels tres països amb menor inflació; tipus d'interès no superiors al 2 % dels mateixos països; obligació que la moneda del país hagués estat, almenys, durant dos anys a la banda estreta de l'SME; un dèficit públic no

superior al 3 % del PIB; i un deute acumulat inferior al 60 % d'aquest PIB. Els plans de convergència van tenir un cost social força elevat en termes d'atur i de reducció dels programes socials. Tot i això, un cop superat l'entrebanc inicial, els beneficis de l'euro foren ben notables, com l'eliminació dels tipus de canvi i dels costos de conversió, la major flexibilitat i liquiditat dels mercats i els menors riscos davant de situacions de recessió. Des del 2002 fins al juliol del 2008 l'euro va incrementar el seu valor més del 83%, col·locant-se per sobre d'1,6 dòlars, però la crisi econòmica del 2008 va deixar en evidència les deficiències del sistema, motiu pel qual alguns països van plantejar la sortida de l'eurozona. En juliol del 2022 es va tornar a la paritat amb el dòlar.

També des de la firma de Maastricht es va posar en funcionament el **Banc Central Europeu (BCE)**, amb seu a Frankfurt, actualment presidit per la francesa Christine Lagarde (1956). El BCE controla el sistema financer dels països de la UE que, juntament amb les borses i els intermediaris financers, constitueixen el sistema financer europeu, per la qual cosa els governs nacionals han perdut la seva política monetària; el BCE és l'organisme que estabilitza els preus a la zona euro.

4.3. PRINCIPALS LÍNIES D'ACTUACIÓ POLÍTICA

Des de la seva creació, la Unió Europea ha anat posant en marxa una sèrie de polítiques d'integració comunitàries que constitueixen les principals línies d'actuació amb les quals es pretenen assolir els seus objectius prioritaris. A més de la integració monetària i de les **polítiques econòmiques** al voltant de la consolidació del mercat comú, un dels principals eixos d'intervenció es troba, en l'actualitat, en les **polítiques d'integració regional**. L'objectiu fonamental d'aquest tipus de polítiques és el de millorar el benestar econòmic de determinades regions de la Unió per tal de mitigar les desigualtats. Al voltant d'un terç del pressupost de la UE es dedica, a través dels Fons Estructurals, a aquesta política encaminada a la reestructuració de les zones industrials en declivi i a la diversificació de les zones rurals amb un sector agrícola també en declivi.

Tanmateix, la UE exerceix un paper essencial en qüestions d'àmbit laboral i **polítiques socials**, buscant la promoció de l'ocupació, la millora de les condicions de vida, la igualtat, la lluita contra l'exclusió social i la pobresa, així com la modernització dels sistemes de protecció social. La proclamació interinstitucional del pilar europeu de drets socials, en novembre del 2017, va col·locar les qüestions d'àmbit social entre les principals prioritats de la UE (Rodríguez, 2018).

En **matèria agrícola**, l'última reforma de la PAC, que s'aplica de 2023 a 2027, està orientada a la consecució de resultats concrets, vinculats a tres objectius generals: fomentar un sector agrícola intel·ligent, competitiu, resiliència i diversificat que garanteixi la seguretat alimentària a llarg termini; donar suport i reforçar la protecció del medi ambient, inclosa la biodiversitat, amb acció pel clima, que contribueixi a assolir els objectius mediambientals i climàtics de l'Acord de París; i enfortir el teixit socioeconòmic de les zones rurals. Juntament amb tot això, la UE treballa activament per a la millora i el desenvolupament d'**altres àmbits** com el consum, els mitjans de transport i la comunicació entre els països membre, les estratègies energètiques, la justícia i la seguretat ciutadana, la salut, el desenvolupament industrial, el turisme, la cultura, l'educació, etc. Tot en consonància amb els 17 objectius del desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030.

5. EL FUTUR DE LA UNIÓ EUROPEA

La Unió Europea ha iniciat la nova centúria fent un gran pas endavant, cap a la consolidació de l'ideal d'una Europa unida en la qual conviure de forma pacífica, els diferents pobles que l'habiten. No obstant

això, s'enfronta a importants **reptes** en el futur derivats del *Brexit*, de les possibles ampliacions comunitàries, o del dinamisme de l'economia mundial. A més d'afrontar el desenvolupament sostenible, els problemes mediambientals, socials, la defensa de la solidaritat entre els socis comunitaris, la garantia de la seguretat exterior i interior, i el foment de l'esperit europeista.

L'ascens en els últims anys de partits amb tendències antieuropeistes i, sobretot, la **sortida del Regne Unit** de la UE, han suposat tot un desafiament existencial a la Unió. Per primera vegada es posa en qüestionament la creença implícita que, malgrat totes les seves deficiències, la UE és la millor forma dels Estats europeus per inserir-se en la globalitat i mantenir el model social (Closa i Molina, 2018). La reacció europeista davant el *Brexit* és coneguda com a refundació de la Unió Europea. Consisteix en una reforma institucional que li permeti mantenir el seu paper en el context internacional. Les institucions comunitàries tenen davant seu el difícil repte de ser capaços d'abastar l'extens territori de la UE. Les últimes incorporacions van plantejar un gran desafiament a aquestes institucions, es van haver de multiplicar les ajudes, els centres de decisió i la mida dels organismes decisoris. Els interessos nacionals s'han de plegar, cada cop més, als interessos comunitaris, i això provoca unes tensions que la UE necessita solucionar.

Dels actuals Estats **candidats** per ingressar a la Unió Europea, Turquia és la més antiga. La república turca pertany a l'OTAN i al Consell d'Europa, està associada a la Comunitat Europea des del 1964 i va ser reconeguda com a país candidat el 1999. El seu ingrés a la UE suposaria obrir la comunitat al món islàmic i, alhora, situaria les fronteres geogràfiques de la Unió a l'interior d'Àsia. A més, hi ha altres països candidats oficials: Albània, Bòsnia i Hercegovina, Geòrgia, Moldàvia, Montenegro, Macedònia del Nord, Sèrbia i Ucraïna. Kosovo va sol·licitar la seva adhesió el desembre del 2022, però actualment encara es considera un candidat potencial (Comissió Europea, 2025).

Un altre dels objectius és adaptar l'**economia** de la UE als nous desafiaments de l'economia mundial. Europa ha d'afrontar unida la competència econòmica dels Estats Units, de la Xina i de les economies emergents. És per això que es pretén liberalitzar els sectors econòmics que encara romanen protegits, afavorint així la innovació tecnològica i les inversions en el teixit empresarial, i adaptant els sistemes educatius a la demanda de les tecnologies de la informació i comunicació.

Per afrontar el repte del canvi climàtic i aconseguir un **desenvolupament sostenible**, la UE s'ha subscrit als objectius de l'Agenda 2030 proposada per l'Organització de les Nacions Unides (ONU). Per a tal fi, la UE recolza un enfocament multilateral efectiu i un ordre internacional basat en normes en el qual l'ONU ocupa un lloc central.

Para afrontar el reto del cambio climático y conseguir un **desarrollo sostenible**, la UE se ha suscrito a los objetivos de las Agenda 2030 propuesta por la Organización de las Naciones Unidas (ONU). Para tal fin, la UE apoya un enfoque multilateral efectivo y un orden internacional basado en normas en el cual la ONU ocupa un lugar central.

Europa ha de resoldre els problemes de l'atur i de l'envelliment de la **societat**, que suposen un constant increment del sistema de pensions europeu; i la igualtat entre dones i homes, que és un valor fonamental de la Unió Europea que es remunta al Tractat de Roma, de 1957, en el qual es va establir el principi d'igualtat de retribució per a un mateix treball. La història de la Unió Europea s'ha construït amb les valuoses contribucions de nombroses dones que, des de diversos càrrecs, han exercit un paper fonamental en la fonamentació de les institucions europees i la promoció dels valors comunitaris. Entre aquestes destacades figures hi ha Simone Veil (1927-2017), una advocada francesa i sobrevivent de

L'Holocaust, que va assumir el càrrec de presidenta del Parlament Europeu entre 1979 i 1982. Louise Weiss (1893-1983), reconeguda pel seu treball com a periodista i política, va ser elegida en les primeres eleccions al Parlament Europeu el 1979. La seva incansable defensa dels drets de la dona i la seva visió d'una Europa unida l'han convertit en una figura emblemàtica. Úrsula von der Leyen, de professió mèdica, va exercir diversos càrrecs ministerials en el Govern alemany abans de convertir-se en presidenta de la Comissió Europea l'1 de desembre de 2019. Aquestes dones no només han deixat una empremta indeleble en la història de la Unió Europea, sinó que també han estat pioneres en la defensa dels drets humans, la igualtat de gènere i la construcció d'una Europa més unida i pròspera. Avui dia, Europa és un dels llocs del món més segurs i equitatius per a les dones, on tenen dret a gaudir d'igualtat, apoderament i seguretat. Tanmateix, les estadístiques posen en relleu que estan infrarepresentades en llocs de presa de decisions en els àmbits polític i empresarial (Comissió Europea, 2022).

La necessitat de **solidaritat** entre els socis comunitaris es va posar de manifest durant la crisi desatesa el març del 2020 arran de la propagació de la pandèmia derivada de la COVID-19, que va col·locar la qüestió sanitària al centre d'atenció de les polítiques europees; els objectius prioritaris foren ajudar els estats membre a reforçar els seus sistemes sanitaris, contenir la propagació del virus per salvaguardar la salut de la ciutadania i prendre les mesures necessàries per mitigar l'impacte socioeconòmic de la pandèmia. Per a això es va posar en marxa el Pla de recuperació i el Marc financer plurianual (2021-2027).

La **seguretat** continua sent una de les principals preocupacions dels governs europeus; la UE ha d'assegurar l'autonomia estratègica i seguretat de tots els seus membres, igual que ha de lluitar per l'estabilitat i la pau a escala mundial. En aquest sentit, la UE necessita desenvolupar una autèntica política de seguretat i defensa pròpia, on juga un paper clau el Servei Europeu d'Acció Exterior (SEAE). Un últim repte geopolític s'ha viscut durant la crisi Rússia-Ucraïna. En l'actual panorama geoestratègic mundial, en el qual l'hegemonia dels Estats Units (EUA) està sent disputada per la Xina, i on la Unió Europea encara ha de trobar el seu propi espai. La *brúixola estratègica*, aprovada pel Consell de la Unió Europea en març del 2022, dota la UE d'una ambiciosa pla d'acció per reforçar la política de seguretat i defensa de la UE fins al 2030. L'objectiu és convertir la UE en un proveïdor de seguretat més fort, capaç de protegir la seva ciutadania, i contribuir així a la pau i la seguretat internacionals. A escala interna, la lluita contra el crim organitzat i el terrorisme imposa la col·laboració de les diferents forces de seguretat de tots els membres. Així, un dels grans reptes de la UE al segle XXI consisteix a fer d'Europa un espai de llibertat, seguretat i justícia en què la ciutadania tingui els mateixos drets i estigui igualment protegida per les lleis comunitàries. És per a això que es pretén dotar d'una major efectivitat òrgans com la policia europea (Europol), fundada el 1994, i a l'organisme que coordina l'acció judicial dels estats membre (Eurojust), fundat el 2002.

El darrer dels grans reptes de la UE després del *Brexit* és el de ser capaç de restaurar, en l'opinió pública, la idea de la Unió com una oportunitat per al desenvolupament i no com un llast, afavorint la creació d'un **sentiment d'unitat i una consciència comuna** en la ciutadania dels diferents Estats. Els programes educatius i de formació impulsats per la UE tracten de fomentar aquest esperit europeu. El principal d'aquests programes és l'*Erasmus+*, que promou la mobilitat dels estudiants i del qual han gaudit més d'un milió de persones de tota la UE. Europa s'ha de basar també en la creació de símbols d'identitat comuna, com ara el passaport europeu —que va entrar en funcionament el 1985—, l'himne comú europeu —l'*Oda a l'Alegria* de Ludwig van Beethoven (1770-1827)— o la bandera comuna —dotze estrelles daurades ordenades en un cercle sobre fons blau—. La Unió Europea té pendent l'apropament de les institucions a la ciutadania, i és just per això que es tracta de potenciar el paper del Parlament i la creació de partits polítics netament europeus.

CONCLUSIÓ

Totes les anàlisis coincideixen que el creixement del PIB del conjunt dels països de la UE és superior al que haguessin assolit mitjançant les seves polítiques econòmiques independents. També coincideixen que les polítiques de cohesió econòmica i social han fet disminuir els desequilibris regionals, i que la UE ha assolit l'autosuficiència en tots els ordres econòmics; especialment, en el plànol agrícola. Malgrat tots aquests èxits, i una vegada transcorreguts més de setanta anys des que es va produir la declaració del ministre francès d'Afers Exteriors, Robert Schuman, el 9 de maig de 1950 (dia d'Europa), la UE s'enfronta avui a alguns importants reptes. Cal citar-ne breument la refundació després de la sortida efectiva de Regne Unit, la crisi provocada per l'expansió de la COVID-19 i el conflicte armat provocat per Rússia amb la seva intervenció militar a Ucraïna, que ha suposat l'arribada de milions de refugiats a les fronteres dels països comunitaris. Tots ells han estat durs cops que, si més no, han començat a destruir la imatge d'invencibilitat i han obligat Europa a prendre consciència de la cruïlla històrica que viu. Una Europa que avui es veu abocada a defensar el seu model de vida social i política davant la reconfiguració de l'ordre mundial. El singular valor que la Unió Europea representa un vertader mirall i exemple de superació enfront de la divisió, així com d'esforç per a la consolidació d'un continent pacífic i pròsper. Tot això li va valer el reconeixement del Premi Nobel de la Pau el 2012.

ÚS DIDÀCTIC DEL TEMA

D'acord amb la **normativa** vigent, Reial Decret d'ensenyaments mínims 217/2022 en ESO, Reial Decret d'ensenyaments mínims 243/2022 a Batxillerat, i del Decret/Ordre¹ "... que estableix el currículum a la comunitat autònoma de "...". Aquest tema es pot treballar en la matèria de Geografia i Història a l'ESO, en la matèria d'Història del Món Contemporani a 1r de Batxillerat i d'Història d'Espanya a 2n de Batxillerat.

En la matèria de **Geografia i Història de 3r i 4t de l'ESO**, l'estudi d'aquest tema ens permet treballar una sèrie de **sabers bàsics**² de la normativa educativa. En analitzar l'evolució de la Unió Europea (UE) des de la seva creació fins al present, es posa en pràctica el mètode de recerca en l'àmbit de la Geografia i de la Història. El tema també aborda la transformació política dels éssers humans, en analitzar l'origen i objectius de la construcció europea i l'evolució de la Comunitat Europea a la Unió Europea. S'interpreta el sistema capitalista des dels seus orígens fins a l'actualitat en estudiar el sistema monetari europeu. A més, es treballen les formacions identitàries: ideologies, nacionalismes i moviments supranacionals. Ciutadania europea i cosmopolita en analitzar la necessitat de la unitat d'Europa i reflexionar sobre el futur de la Unió Europea. El futur d'Europa es treballa en analitzar les etapes i evolució de la Comunitat Europea a la Unió Europea, estudiar les institucions i polítiques europees actuals, i reflexionar sobre el futur de la Unió Europea. Ordenament normatiu autonòmic, constitucional i supranacional com a garant del desenvolupament de drets i llibertats per a l'exercici de la ciutadania en analitzar el Tractat de Roma i els tractats que han marcat l'evolució de la Comunitat Europea a la Unió Europea. En la matèria d'**Història d'Espanya segon de batxillerat**, l'estudi d'aquest tema ens permet aprofundir en diversos sabers bàsics. L'anàlisi de com la construcció de la UE ha influït en el procés de construcció nacional a Espanya permet treballar el procés de construcció nacional a Espanya. Al seu torn, s'aborda la transició al capitalisme a Espanya en analitzar com la construcció de la UE ha influït en aquesta transició. Finalment, s'aborden tant el creixement econòmic i la sostenibilitat com la consciència democràtica en analitzar com

¹ Consultar document *Relació tema – currículum – comunitat autònoma* per indicar el currículum correcte de la comunitat autònoma per la qual oposita la persona aspirant.

² Aquesta relació de sabers i continguts entre matèries correspon a l'establerta en els reials decrets d'ensenyaments mínims. Consultar el document *Distribució de continguts i sabers bàsics per comunitats autònomes* per conèixer els continguts i sabers que es treballen en cada comunitat.

la construcció de la UE ha influït en aquests aspectes. En la matèria d' **Història del Món Contemporani primer de batxillerat**, en endinsar-nos en l'estudi del tema, ens trobem amb una rica intersecció de sabers bàsics que es despleguen a través dels continguts. En explorar la necessitat de la unitat d'Europa i el seu context històric i polític, ens submergem en les societats en el temps. En abordar l' origen i els objectius de la construcció europea amb el Tractat de Roma, ens trobem amb la nova societat liberal, estudiant l' origen i funcionament dels sistemes parlamentaris. Aquest estudi ens porta a l' etapa de la Comunitat Europea a la Unió Europea, on es desenvolupen els ritmes i models de creixement econòmic al món. En arribar a l' actual Unió Europea, les seves institucions i polítiques europees, ens trobem amb l' evolució de la població, els cicles demogràfics i els modes de vida. Al llarg de tot el tema, es fomenta el compromís cívic, promovent el coneixement dels principis i normes constitucionals, l' exercici dels valors cívics i la participació ciutadana.

En totes elles es treballen **sabers bàsics**, que troben el seu desenvolupament en continguts relacionats amb el tema, en els quals s' analitza, sota diferents perspectives, l' evolució en la construcció de la Unió Europea, les seves principals línies d' actuació i institucions. En el cas particular de l' etapa de Batxillerat, no només s' examina el procés de construcció de la Unió Europea, sinó també la seva situació actual i els desafiaments que enfronta en el futur. A més, es realitza un estudi detallat de la posició d' Espanya a Europa, a través de l' anàlisi de les repercussions econòmiques, socials i polítiques que van sorgir de la seva integració a la Unió Europea. Aquesta perspectiva inclou tant el seu estat actual com les seves perspectives de futur.

En el **procés d' ensenyament i aprenentatge** del tema les decisions metodològiques requereixen una planificació acurada per organitzar el desenvolupament dels continguts i adequar les competències específiques que s' avaluaran. Resulta imprescindible transmetre expectatives positives i explicar a l' alumnat la informació necessària sobre quins són els objectius que es pretenen assolir, els sabers bàsics necessaris i la forma d' avaluació de les competències específiques. De fet, s' aconsella començar amb un ritme lent per avançar en gran grup, atenent alhora les necessitats individuals. Igualment útil resulta el treball interdisciplinari, que pot extrapolar-se a nivell de centre participant en projectes i temes comuns, per tal que l' alumnat valori el seu procés d' ensenyament-aprenentatge en una dimensió àmplia i s' impliqui en propostes més enllà de l' aula. Per exemple, una estratègia d' ensenyament i aprenentatge que es pot utilitzar en l' ensenyament del tema a l' aula parteix de la teoria del coneixement constructivista. La persona docent actua com a guia-mediadora i afavoreix l' aparició d' aprenentatges significatius en un clima d' acceptació mútua i cooperació. En aquest marc pedagògic pot utilitzar diferents tàctiques en l' ensenyament del tema, com l' explicació dels continguts sobre la construcció de la UE, els qüestionaris orals, la lectura d' imatges, els comentaris de text, la realització d' activitats en el porfoli, la creació d' un vocabulari de termes específics, el debat, la lectura, el treball en grup, l' elaboració de treballs de recerca i per suposat l' ús de les TIC. En la mesura del possible, es fomentarà la presentació pública dels resultats del treball individual i grupal.

Amb aquesta finalitat es posaran en marxa activitats i **situacions d' aprenentatge**, enteses com a escenaris perquè l' alumnat desenvolupi les competències específiques. Aquestes situacions han d' estar contextualitzades, centrades en les condicions del grup, en les realitats personals i de l' entorn, partint dels interessos de l' alumnat per a un aprenentatge significatiu amb metodologies actives que impliquin les TIC. Es pot acudir a un aprenentatge basat en projectes amb la creació d' un producte final o a l' aprenentatge basat en reptes amb la resolució d' un problema plantejat a l' aula. Per exemple, el repte d' investigar i crear una infografia que representi les fites clau en el procés de construcció de la Unió Europea. Les fites poden incloure la Declaració Schuman, el Tractat de Roma, la creació del mercat únic, l' adopció de l' euro, l' ampliació de la UE i altres esdeveniments significatius. O el projecte "Els pioners de

la UE", basat en l'entrada sobre els pioners de la UE disponible a la pàgina oficial de l'entitat. Per dur-lo a terme es dividirà l' alumnat en quatre grups, i es repartiran les personalitats entre ells. Cada grup serà responsable d' elaborar una introducció de la figura, narrar la història de la seva vida i destacar les seves contribucions al projecte europeu, així com ressaltar el llegat que van deixar i la seva rellevància en l' actualitat. El format del treball queda a elecció del grup, pot ser a Power Point, infografia, podcast, blog o mural. Finalment, cada grup presentarà davant la classe la seva recerca sobre els pioners de la Unió Europea. En aquest procés, l' ús de les TIC serà de gran ajut, Internet és una font inagotable de recursos que hi ha d' adaptar en funció del tipus d' alumnat amb el qual treballem. D'altra banda, també es poden treballar els continguts d'aquest tema d'una manera més lúdica, com és a través d'un comic, *Aigües tèrboles* (Parlament europeu, 2002). En aquest comic, de caràcter didàctic, promogut pel Parlament Europeu, es narra una aventura purament imaginària, però en la qual la descripció dels procediments legislatius que es mostren reflecteix la realitat. D'aquesta manera, l'alumnat coneixerà una mica més de prop el funcionament d'aquesta institució. En l'àmbit de la metodologia activa a l'aula, destaquem l'opció d'implementar l'enfocament de l'aula invertida o *flipped classroom*, on l'explicació dels continguts es trasllada a l'aula virtual mitjançant el visionat de vídeos, mentre que el treball actiu es realitza a l'aula presencial. Per exemple, es recomanarà a l'alumnat el visionat de documentals relacionats amb els continguts i sabers bàsics, com el documental sobre la història de la Unió Europea, *Europa a través de les generacions* (Espanya a la UE, 2017). En ell, es recull la història de la Unió Europea a través diferents generacions, des de la signatura del Tractat de Roma.

Qualsevol decisió metodològica i organitzativa ha de tenir com a horitzó la **transversalitat** que implica el compliment d'un compromís cívic en relació a la dignitat humana i els drets universals, la igualtat de gènere, la inclusió, la diversitat social i cultural, la sensibilitat envers el medi ambient i la contribució als objectius de desenvolupament sostenible (ODS), la convivència i la resolució de conflictes a través de la mediació pacífica, la responsabilitat col·lectiva, l'ús adequat de les xarxes socials (RRSS) i un interès per l'aprenentatge permanent. Amb aquest tema es treballaran diversos ODS, com l'ODS 8 (treball decent i creixement econòmic) en explorar com la integració econòmica i la promoció del mercat únic europeu facilitaran el creixement econòmic sostenible i la creació d'ocupació als països membres de la UE. A més, es tractarà l'ODS 10 (reducció de les desigualtats) en analitzar com les polítiques de cohesió econòmica i social de la UE contribuiran a reduir les disparitats econòmiques i socials entre els Estats membres, promovent una major equitat i oportunitats per a tothom. Finalment, s'estudiarà l'ODS 16 (pau, justícia i institucions sòlides) en examinar com la construcció europea enfortirà les institucions democràtiques, promourà la pau i l'estabilitat, i fomentarà el respecte pels drets humans a tota la regió europea.

Durant l' ensenyament del tema a l' aula és important atendre la diversitat. L' **equitat** o atenció a les diferències individuals ha d'estar present en tot el procés de l'ensenyament aprenentatge de la Geografia i Història mitjançant l'aplicació del disseny universal de l'aprenentatge (DUA) que ofereix múltiples formes d'implicació, de representació, d'acció i expressió. Per això, es facilitarà a tot l' alumnat el màxim desenvolupament de les seves capacitats personals, ajudant a assolir els objectius i competències establertes de cada etapa educativa i proporcionant una atenció individualitzada en el procés d' ensenyament aprenentatge per respondre adequadament a les necessitats, interessos i motivacions de l' alumnat afavorint la seva integració en el context educatiu en igualtat d' oportunitats.

Al mateix temps, es procurarà **interdisciplinarietat** amb les altres matèries del currículum. L' ensenyament d' aquest tema no només convida a estudiar mètodes de recerca comuns a totes les ciències, sinó que també subratlla la connexió de la història amb les ciències socials, com Geografia i Història. A l'ESO, específicament, es promou la integració amb Llengua Castellana i Literatura i Educació

en Valors Cívics i Ètics; a primer de Batxillerat amb Economia; i a segon de batxillerat amb Història de la Filosofia.

L' **avaluació** de l' alumnat serà contínua per tal de valorar les fites i detectar les dificultats en el moment en què es produeixen. L' avaluació, així mateix, tindrà un caràcter formatiu i orientador. S' ha d' afavorir la participació en la mateixa tant de la persona docent com del propi alumnat. Els criteris d' avaluació seran el referent per a l' avaluació i la comprovació del grau de desenvolupament i adquisició de les competències clau i específiques, així com dels sabers de la matèria. Amb caràcter general, s' aplicaran instruments d' avaluació variats, diversos i sobretot adaptats a la situació d' aprenentatge.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Avilés, J., Pardo R. y Sepúlveda, I. (2023). *Las claves del mundo actual. Una historia global desde 1989*. Síntesis.
- Calvo, M. A. (2022). *Fundamentos de la Unión Europea*. Universitaria Ramón Areces.
- Casassas, J. (coord.) (2013). *La construcción del presente. El mundo desde 1848 hasta nuestros días*. Ariel.
- Closa, C. y Molina, I. (coord.) (2018). *El futuro de la Unión Europea*. Real Instituto Elcano.
- Comisión Europea. (s. f.). *Temas*. https://commission.europa.eu/index_es
- De La Torre, H. (coord.) (2019). *Historia Contemporánea (1914-1989)*. Universitaria Ramón Areces.
- Faramiñán, F. J. de (2018). *Coudenhove-Kalergi. Un ideal para Europa*. Dykinson.
- Gil, J. (2017): *Historia de la integración europea*. UNED.
- López, L., Fernandes, J. A., Savério, E. y Trinca, D. (2015). *Diccionario de geografía aplicada y profesional. Terminología de análisis, planificación y gestión del territorio*. Universidad de León, Servicio de Publicaciones.
- Mangas, A. y Liñán, D. J. L. (2024). *Instituciones y derecho de la Unión Europea*. Tecnos.
- Morales, V. y De La Torre, H. (coord.) (2009). *Historia Universal Contemporánea*. Ramón Areces.
- Muns, J. (2005). *Lecturas de integración económica: la Unión Europea*. Universidad de Barcelona.
- Parlamento Europeo. (s. f.). *Sobre el Parlamento*. <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/es/home>
- Pérez, R. (2017). *La Unión Europea: historia de un éxito tras las catástrofes del siglo XX*. Publicacions de la Universitat de València.
- Rodríguez, F. (2018). *Europa. Entre el estancamiento, la recuperación, los nacionalismos y el populismo*. Athenaica Ediciones Universitarias.
- Tusell, J. (2001). *El Mundo Actual*. Historia 16.
- Unión Europea. (s. f.). *Unión Europea*. https://europa.eu/european-union/index_es

